

Nr 20

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående värnpliktigas fria resor, angående statens järnvägars rabattresor för värnpliktiga och angående fria resor för värnpliktiga m. m.

Till allmänna beredningsutskottet har hänvisats följande motioner:

1) De likalydande motionerna I: 101 av herrar *Strandberg* och *Enarsson* samt II: 130 av herrar *Petersson* och *Krönmark*, vari hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att sådana bestämmelser angående värnpliktigas fria resor utfärdas, att den färdsträcka för vilken militärbiljett gäller får tillgodoräknas som resväg vid taxesättning av tilläggsbiljett (vid förlängd resa).

2) Motion II: 94 av herrar *Andersson* i Örebro och *Hyltander*, vari hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte ge till känna önskvärdheten av att de rabatter som värnpliktig personal nu åtnjuter på statens järnvägars järnvägslinjer skall utsträckas att gälla även på färd med SJ:s busslinjer.

3) Del av de likalydande motionerna I: 343 av fru *Olsson* och herr *Axel Kristiansson* samt II: 410 av herrar *Antonsson* och *Johansson* i Växjö, i vilken del hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning av frågan om utsträckning av de på järnvägarna gällande rabatterna för värnpliktiga, pensionärer och studerande till att gälla vid resor med andra slag av kommunikationsmedel.

Utskottet har upptagit ovanstående motioner och del av motioner till samtidig behandling.

I motionerna I: 101 och II: 130 framhålles, att värnpliktiga erhåller fri resa vid ledighet motsvarande sträcka som emellan tjänstgöringsplatsen och hemorten. Vill han resa längre måste den värnpliktiga erlägga biljettpris som om det vore en ny resa från den station, där den militära tjänstebiljetten upphör till slutstationen. Då den värnpliktiges familj särskilt under sommaren vistas på sommarställe eller annan ort medför detta ofta dryga färdkostnader för den värnpliktige. Det synes därför skäligt, att vid prissättningen av tilläggsbiljett hänsyn tages till även den resväg för vilken militärbiljett gäller.

I motion II: 94 redogöres för gällande bestämmelser enligt vilka statens järnvägar på sina järnvägslinjer medger fram- och återresa på enkel biljett med giltighetstid 15 dagar för militär personal av högst korprals grad, värn-

pliktigt befäl samt civilförsvarspliktiga. Rabatten gäller dock icke busslinjerna. Eftersom många järnvägslinjer nedlagts och ersatts med busslinjer medför detta, att många reser långa omvägar för att kunna utnyttja rabatten. Det är därför angeläget, att rabatten utvidgas till att omfatta även busslinjer.

I motionerna I: 343 och II: 410 hänvisas till vad riksdagens revisorer uttalat i sin berättelse till årets riksdag, däri revisorerna påpekar de höga kostnader som administreringen av de värnpliktigas fria resor medför och ifrågasätter om icke alla uniformsklädda och med identitetskort försedda värnpliktiga skulle kunna utan kostnad få anlita av staten ägda kommunikationsmedel. Denna lösning finner motionärerna lämplig men kvar står då kravet att rabattförmånerna för värnpliktiga, studerande och pensionärer utsträcker även till kommunala och enskilda kommunikationsmedel. Spörsmålet om de fria resorna har hänvisats till statsutskottet medan motionerna i övrigt hänvisats till allmänna beredningsutskottet. Beträffande busstrafiken anför motionärerna att många bussföretag går med förlust men att dessa företag har erhållit bidrag av statskassan, vilket dock ej gällt statliga företag. Enligt principbeslut vid 1963 års riksdag skall emellertid bidrag av allmänna medel kunna utgå till den förlustbringande busstrafiken utan åtskillnad mellan statliga och andra företag. Ett bättre utgångsläge för en lösning av rabattfrågorna har därigenom uppkommit.

Beträffande motiveringarna i övrigt får utskottet hänvisa till motionerna I: 101, II: 94 och II: 410.

Utskottet

Utskottet har vid flerfaldiga tillfällen de senaste åren, senast vid förra årets riksdag (utlåtande nr 9/1964), haft att behandla spörsmål rörande de värnpliktigas fria resor och rabattresor.

I de nu föreliggande motionerna hemställes dels (motionerna I: 101 och II: 130) om viss ändring i bestämmelserna för de fria resorna, innebärande att den färdsträcka för vilken färdbiljett för sådan resa gäller — avståndet mellan hemort och förläggningssort — får tillgodoräknas som resväg vid betalning av längre resa än nyss angivits, dels (motionerna II: 94 samt I: 343 och II: 410) att rabatterna för järnvägsresor skall medgivas även vid resa å busslinjer. I motionerna I: 343 och II: 410 gäller sistnämnda yrkande förutom värnpliktiga jämväl pensionärer och studerande.

Utskottet vill först beträffande spörsmålet om rabattförmånernas utvidgning att gälla även på busslinjer erinra om ett av utskottet i tidigare sammanhang gjort uttalande att det för många trafikanter, särskilt dem som är bosatta i områden som drabbats av järnvägsnedläggelse, måste uppfattas som en orättvisa att de icke får åtnjuta samma taxenedsättningar som järnvägstrafikanterna. Frågan måste emellertid prövas enligt gällande prin-

ciper för taxe- och trafikpolitiken. Dessa av statsmakterna angivna principer innebär bl. a., som utskottet vid åtskilliga tillfällen haft anledning framhålla, att SJ icke kan åläggas vidtagna åtgärder, vilka icke är trafikekonomiskt motiverade. SJ har nyligen avslutat en undersökning från sådana utgångspunkter och till Kungl. Maj:t avgivit en den 25 januari 1965 dagtecknad redogörelse för förutsättningarna att i busstrafiken införa vissa i järnvägstrafiken medgivna rabatter. Styrelsen konstaterar i denna redogörelse sammanfattningsvis att det icke är kommersiellt motiverat att genomföra en sådan utvidgning av rabattsystemet och att det skulle kunna avsevärt försämra reseservicen för alla bussresenärer.

Utskottet får beträffande motionärernas här berörda förslag allmänt framhålla att de, i den mån de ifrågasatta åtgärderna icke är förenliga med principen om trafikföretagens lönsamhet, är att betrakta som anslagsfrågor. Utskottet kan därför icke biträda förslagen som de utformats i motionsyrkandena.

Oavsett de principiella synpunkter som sålunda kan anföras angående motionärernas förslag vill utskottet erinra om att under senaste tiden tillkommit omständigheter som kan föranleda att spörsmålen om de värnpliktigas resor kommer i ett nytt läge.

I sin berättelse till 1965 års riksdag har nämligen riksdagens revisorer tagit upp frågan om de värnpliktigas fria resor (§ 4 i berättelsen). Revisorerna har bl. a. ansett sig böra ifrågasätta om tillräckliga skäl föreligger att bibehålla nu gällande bestämmelser om begränsning av rätten till sådana resor och föreslår att hithörande frågor blir allsidigt utredda. Det kan i sammanhanget också framhållas att försvarets civilförvaltning i yttrande över revisorernas förslag uttalat, att antalet fria resor visserligen bör vara begränsat men att resorna bör få företagas till valfria orter inom riket. Beträffande denna fråga pågår överläggningar mellan försvarets civilförvaltning och järnvägsstyrelsen.

Riksdagen kommer således att framdeles få taga ställning till spörsmål av stor betydelse för de i motionerna berörda problemen. Med hänsyn härtill och till vad ovan i övrigt anförts får utskottet hemställa,

att

- 1) de likalydande motionerna I: 101 och II: 130,
- 2) motion II: 94 och
- 3) de likalydande motionerna I: 343 och II: 410 till den del de hänvisats till utskottet icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 18 mars 1965

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

HARALD J. SKOGLÖSA

Närvarande: Samma som under utlåtande nr 18.

Reservation

av herr *Eric Gustaf Petersson*, fru *Olsson*, herrar *Blomquist*, *Skoglösa*, *Rimås* och *Börjesson* i Glömminge, vilka ansett att utskottet bort anföra och hemställa följande.

I motionerna I: 101 och II: 130 hemställes om viss ändring i bestämmelserna för de fria resorna, innebärande att den färdsträcka för vilken färdbiljett för sådan resa gäller — avståndet mellan hemort och förläggningsort — får tillgodoräknas som resväg vid betalning av längre resa än nyss angivits. I motionen II: 94 hemställes att rabatterna för järnvägsresor skall medgivnas även vid resa å busslinjer. I motionerna I: 343 och II: 410 hemställes i de delar som remitterats till utskottet om utredning av frågan om utsträckning av de på järnvägarna gällande rabatterna till att gälla vid resor med andra slag av kommunikationsmedel. Hemställan om utredning gäller förutom för värnpliktiga jämväl beträffande pensionärer och studerande.

Utskottet vill först beträffande spörsmålet om rabattförmånernas utvidgning att gälla även på busslinjer erinra om ett av utskottet i tidigare sammanhang gjort uttalande enligt vilket det för många trafikanter, särskilt dem som är bosatta i områden som drabbats av järnvägsnedläggelse, måste uppfattas som en orättvisa att icke få åtnjuta samma taxenedsättningar som järnvägstrafikanterna. Hittills gjorda undersökningar har inte som resultat givit några förslag för att undanröja de befintliga missförhållandena. En utredning behöver snarast komma till stånd med uppgift att presentera förslag till lösningar av de aktuella problemen. I den mån utredningar framkommit som visar att förutsättningar ej finnes, att på strikt kommersiella grunder i SJ:s busstrafik införa i huvudsak samma rabatter, som gäller för resor på järnväg, bör utredningar företagas för att klargöra vilken ekonomisk belastning som ett införande av icke företagsekonomiskt motiverade rabatter skulle medföra för SJ. Enligt utskottets mening talar starka skäl för att de berörda rabattförmånerna utgår även vid anlitan av kollektiva färdmedel i annan ägo än SJ:s. Det vore av värde om undersökningarna av förutsättningarna härför kunde ske i samråd med berörda trafikföretag. Man torde därvid kunna utgå ifrån att de åsyftade företagen i likhet med SJ är villiga att medge rabatter så långt dessa är företagsekonomiskt motiverade. I den mån härigenom tillräckliga likvärdiga rabattförmåner icke kan erhållas torde ersättning av statsmedel kunna komma i fråga i likhet med vad som sker beträffande övrig förlustbringande trafik.

Den ovan föreslagna undersökningen bör också ta upp den angelägna frågan om rabattförmåner vid flygresor för värnpliktiga med tjänstgöring vid förband på stort avstånd från hemorten. Översynen bör bedrivas skyndsamt och förslag i ärendet föreläggas riksdagen snarast möjligt.

Utskottet får således hemställa,

att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 101 och II: 130, motion II: 94 samt den del av de likalydande motionerna I: 343 och II: 410 som hänvisats till utskottet måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning rörande reserabatter för studerande, värnpliktiga och pensionärer.